

ne gentium ad evangelium absque observatione legalium, quia ad hoc inclinabat fides de qua instructus erat, tamen non obstat, quod potuerit habere dubium practicum, ut gentes hic et nunc essent admittendæ cum scandalo Judæorum, et perturbatione populorum, an vero esset melior opportunitas observanda. Probari potest ista conclusio ex multis revelationibus particularibus factis ipsis Apostolis circa praxim ad instruendos fideles, ut est illud Actorum viii quando Angelus revelavit Philippo ut descenderet ab Jerusalem in Gazam, et jungeret se currui eunuchi reginæ Candacis, ut illi evangelizaret passionem, et mortem Christi, et postea illum baptizaret; et alia hujusmodi narrantur in epistolis S. Pauli, nam ad Galatas ii dicit se ascendisse Jerosolymam secundum revelationem, ut conferret evangelium cum Apostolis, quod erat gentibus prædicaturus.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

V. Arguitur primo, contra nostram resolutionem: Quia experientia ipsa hoc docuit, nam post diem pentecostes dubitaverunt Apostoli, an evangelium esset prædicandum gentibus absque observatione legalium, quod didicit D. Petrus ex visione illa lintei simul cum adventu illorum gentilium, qui missi erant a Cornelio gentili; ergo illam veritatem maxime ad fidem pertinentem non cognovit Petrus in die pentecostes. Confirmatur, quia Actorum xi dicitur: *Quod audierunt Apostoli, et fratres qui erant in Judæa quoniam et gentes receperunt verbum Dei. Cum autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant adversus illum qui erant ex circumcissione: Quare introisti ad viros præputium habentes, et manducasti cum illis?* Ergo

ipsi Apostoli hoc tunc ignorabant.

VI. Respondetur, quod D. Petrus non dubitavit de illa veritate etiam antequam fieret illi visio, illa tamem facta solum dubitavit quidnam visio illa significaret. Quod vero dixerit: *Absit a me Domine, quia commune, et immundum nunquam intravit in os meum*, hoc non fuit quia dubitaret an legalia essent observanda, sed quasi induit personam dubitantis ut Judæos instrueret de veritate, admodum quo magnus Baptista misit duos ex discipulis suis ad Christum ut illum interrogarent: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* quod non fecit, quia ipse dubitaret de Christo an esset, necne, sed ut ex responsione Christi discipuli in cognitione Messisæ firmarentur. Et hæc explicatio est expressa S. Chrysostomi homilia xii in Acta, ubi ait quod per illam visionem lintei non fuit Petrus instructus de cessatione legalium, sed qualiter a murmure Judæorum posset defendi, nec iterum obstat dixisse Petrum: *In veritate comperi quod non sit personarum acceptor Deus*: nam cognitio ista non fuit de novo speculativa ut in conclusionibus dicebamus, sed practica, sicut de Christo Domino dicitur: *Quod didicit ex his quæ passus est obedientiam*, ubi ly didicit non significat quod de novo aliquid sciret, quod ante ignoraret, sed quod expertus est aliquid, cujus ante non habuerat experientiam. Ad confirmationem respondetur, ex illa magis probari quæ diximus solutione præcedenti, nam si Judæi scandalizabantur ex eo quod Apostoli communicabant cum gentilibus et eos ad fidem admittebant necesse erat ut modo suavi tolleretur ab ipsis ignorantia ista, et intelligerent sicut antea intellexerant Apostoli, quod gentilibus etiam per Christum Do-

minum patebat salus, et ad hoc ordinatum fuit quod Petrus visionem lintei narraret, et quod postea venirent illi gentiles ad fidem missi a Cornelio, totum autem hoc fiebat absque aliqua ignorantia saltem speculativa ex parte Apostolorum.

VII. Secundo et ultimo arguitur; Quia de facto congregatum est Concilium quod vocatur Apostolorum ad determinandum si gentes quæ convertebantur ad fidem deberent circumcidi, et servare legem Moysis, et ad tollendam hanc dubitationem celebratum fuit; patet ergo quod tunc nondum noverant illam veritatem Apostoli, atque adeo non de omnibus plene edocti sunt in die pentecostes.

VIII. Respondetur negando quod illud Concilium congregatum fuit ad tollendam aliquam ignorantiam speculativam Apostolorum circa conversionem gentium, et observationem legalium, de hoc enim certissimi erant ipsi ante tale Concilium, sed congregatum est pluribus aliis de causis. Primo, ut nobis traderetur forma inquirendi, et resolvendi fidei veritates: secundo, ut illud cujus antea habebant notitiam in illo Concilio unanimi consensu determinarent; ut illo modo suavius a Judæis reciperetur auditio sufficienti examine, et diligentia adhibita ab Apostolis ante determinationem illius veritatis, et quomodo ex Scripturis veritas illa probaretur, ut constat ex auctoritatibus adductis a D. Jacobo in eodem Concilio: tertio, ut daretur notitia divinæ revelationis ex qua constabat gentiles admittendos esse ad fidem, qua cognita corda Judæorum lenirentur erga gentiles, et animus sedaretur, erant enim ipsis infestissimi: ultimo (et forte est urgentior ratio) quia videlicet Apostoli acceperunt a Deo mandatum tale Concilium congregandi, ut ex illo in posterum con-

staret de auctoritate Ecclesiæ in congregandis Conciliis ad determinandas fidei veritates, et erudiendos fideles de rebus maxime necessariis ad cognitionem rerum fidei.

ARTICULUS IV.

Utrum articuli fidei convenienter enumerentur?

I. Pro decisione hujus dubii advertendum est primo, quod divisio articulorum fidei ex diversis principiis ortum habuit, et sic sub diversa forma fieri consuevit; nam primo, facta fuit ad manifestandam fidem, et ut fidelibus proponerentur, quæ necessario ad salutem credenda erant: secundo, facta fuit ut sub brevi summa colligerentur quæ in sacra Scriptura dispersa sunt, et ut traderentur sub clariori, et expressiori forma fidelibus, quæ non ita expresse continebantur in aliis credibilibus: tertio, facta fuit ad extinctionem, et eripationem hæresum, quæ contra fidei præcipuas veritates insurrexerunt. Ex primo motivo factum fuit symbolum Apostolorum, illud enim per se fuit editum ad manifestandam fidem, et ad tradendum fidelibus, quæ omnino necessario erant credenda ad salutem, et ideo quotidie recitatur in Ecclesia in matutinis, in prima, et completorio: ex secundo motivo, ortum habuit symbolum fidei factum a patribus in Concilio Nicæno, in quo sub brevitate explicantur aliqua difficilia, quæ in symbolo Apostolorum non erant proposita explicite: unde ex eo quod non ad proponendam fidem, sed ad explicandam illam fuit institutum, ideo non quotidie canitur in Ecclesia, sed in præcipuis solemnitatibus, et dominicis diebus, in quibus omnes fideles ad Ecclesiam conveniunt: ex tertio motivo, ortum

habuit symbolum Athanasii; quod quidem specialiter editum fuit contra hæreses insurgentes tam contra naturam divinam Christi, quam contra naturam humanam ejusdem. Ubi obiter notandum est, quod quolibet istorum modorum fiat divisio articulorum fidei, optime satisfit præcepto credendi, si credantur quantum ad substantiam quæ in illis continentur, nam quod sub hac forma hujus symboli, vel alterius proponantur, non pertinet ad substantiam præcepti fidei.

II. Secundo, notandum est divisiones istas credendorum non esse accipiendas, secundum totum rigorem metaphysicum, sed solum quantum ad intentum Ecclesiæ, videlicet quod credibilia absolute necessaria ad salutem proponantur fidelibus sub forma tali, qua facile intelligi possint, et memoriter teneri, sive ad plures articulos sive ad pauciores reducantur: unde S. Thomas in fine corporis articuli refert aliquos annumerantes tantum duodecim articulos fidei, qui non distinguebant articulum conceptionis Christi ab articulo nativitatis ejusdem, licet distinguerent unum articulum beatitudinis animæ, et alterum resurrectionis, et gloriæ nostrorum corporum. Positio autem D. Thomæ in initio corporis videtur convenientior propter regulam ejusdem S. Thomæ supra articulo sexto; videtur quod licet, ubi est specialis ratio non visi, ibi debet specialis articulus distingui, quæ regula etiam non debet in rigore metaphysico intelligi, sed quasi moraliter sicut et quædam ratio quam assignat D. Thomas in III, distinct. xxv, quæstione III, articulo II ad octavum, videlicet quod in Concilio Nicæno non refertur articulus descensionis Christi ad inferos, quia ante tempora talis Concilii non præcesserat aliquis error contra veritatem illius

articuli; non enim est necessarium ad hoc, ut de aliqua veritate distinguatur specialis fidei articulus, quod de illa non fuerit specialis error. Traditur autem et alia specialis ratio ab Innocentio III, quod videlicet cum illud Concilium esset congregatum contra Arium ponentem Christum etiam in quantum Deus minorem Patre, si ibi fieret mentio de descensu ad inferos, videretur aliquo modo favere Concilio illi errori, eo quod ad inferos descendere videtur inferioritatem aliquam sonare.

III. Prima conclusio: Nulla veritas quæ naturali lumine cognosci potest debet annumerari inter articulos fidei. Hæc ponitur ut explicetur primus articulus divinitatis, non enim ibi credimus tamquam fidei articulum aliquid quod naturali lumine attingi queat, et facile probatur ista conclusio ex definitione articuli fidei: Est enim indivisibilis veritas de Deo supra humanam rationem existens, vel secundum Isidorum: Indivisibilis veritas coarctans nos ad credendum, hoc est, ad id ad quod humana ratione pertingere non possumus. Et ratione probatur, quia articuli fidei sunt veritates præcipuæ, et tamquam dignitates, ad quas res fidei reducuntur, sed quodlibet objectum per se fidei est omnino supernaturalis ordinis, et excedens capacitatem naturalem creaturæ; ergo de nulla re potest esse fides si naturali lumine cognosci potest, et multo minus articulus fidei. Secunda conclusio: Optima divisione res fidei dividuntur in XIV articulos. Ista conclusio satis aperte probatur a D. Thoma ex auctoritate Ecclesiæ, et in corpore articuli. Quare solum restat argumenta opposita proponere, et solve-
re.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

IV. Arguitur primo ad probandum quod sint plures quam XIV articuli fidei: Quia ut dicit D. Thomas in hoc articulo fidei articuli sunt de his, quæ visuri sumus in vita beata, vel per quos ducimur ad illam, sed multa alia præter explicata in articulis fidei sunt de quibus in patria fruemur, et etiam multa alia sunt necessaria, ut ad illam perveniamus; non ergo sufficienter articuli fidei numerantur, sed plures debent esse. Consequentia est bona, et minor quoad primam partem probatur, quia in patria fruemur omnibus divinis perfectionibus, et attributis, quæ plura sunt quam illa quæ continentur in articulis divinitatis. Quoad secundam partem etiam probatur minor, quia sacramentum baptismi, et pœnitentiæ supposito peccato sunt media omnino necessaria ad vitam æternam ut constat, et tamen de illis non est specialis articulus fidei, ergo insufficienter annumerantur.

V. Nec valet si dicas: Ista contineri in illo articulo, quod Deus est salvator, quia ibi includuntur baptismus, et pœnitentia tamquam media quibus salvat; hoc inquam non valet, quia eodem modo possent reduci ad articulum illum omnia quæ ad Christi humanitatem spectant, omnia namque illa sunt media necessaria justificationis, et salutis.

VI. Respondetur, quod licet illa quæ credimus beatificent non in patria, aut ducant nos tamquam media ad illam, non tamen de omnibus quæ nos beatificant, aut ducunt ad beatitudinem debet specialis articulus distingui, sed solum de præcipuis, in quibus alia continentur, ad modum quo docet D. Thomas in solutione ad secundum: Deum

esse scientem, et prudentem includi in articulo omnipotentiae, ex eo quod Deus operatur per intellectum, et voluntatem. Sic ergo baptismus, et pœnitentia reducuntur ad articulum salvatoris, quia sunt media quibus Deus homines justificat. Ad replicam autem contra hoc dicitur, quod humanitas Christi est quid valde præcipuum in nostra fide, quam etiam videre speramus in patria, quia per illam secundum D. Paulum habemus accessum in gloriam filiorum Dei, unde secundum diversa quæ in illa reperiuntur conducentia ad assequendam beatitudinem, speciales articuli proponuntur: sacramenta vero, et alia sunt instrumenta habentia virtutem ex humanitate Christi ad sanctificandos homines, et ideo optime reducuntur ad articulum salvatoris.

VII. Arguitur secundo: Quia saltem de sacramento eucharistiæ debuit fieri specialis articulus, cum habeat specialissimam difficultatem ut credatur: ergo saltem quindecim debuerunt annumerari articuli. Nec satisfacit solutio D. Thomas hic ad sextum, ubi ait difficultatem hujus sacramenti esse eandem, quæ in aliis miraculis reperitur, atque adeo reduci debet ad articulum omnipotentiae; non inquam satisfacit, nam etiam incarnatio, et nativitas Christi, resurrectio, et ascensio ejus in cœlum sunt opera miraculosa, et tamen de illis ponuntur speciales articuli, et non reducuntur ad omnipotentiam; ergo nec ad illam debet reduci miraculum eucharistiæ, cum sit miraculorum maximum. Nec etiam satisfacit solutio D. Thomæ ad tertium hujus articuli, ubi ait, quod quia contra alios articulos fuerunt speciales errores, oportuit ponere explicite cognitionem illorum, per articulorum distinctionem. Non inquam satisfacit, nam etiam contra hoc divinissimum sacramentum

fuerunt semper, et modo sunt apud hæreticos, errores multiplices, nam existimant non esse in illo realiter corpus Christi, sed solum tamquam in signo. Alii putaverunt manere ibidem substantiam panis, et alii aliter erraverunt, ut est videre in Castro de hæresibus, verbo eucharistia, debet ergo addi articulus iste hujus ineffabilis sacramenti.

VIII. Respondetur solutionem S. Thomæ esse optimam. Ad cujus primam replicam respondetur, quod licet incarnatio, et reliqua ibi numerata in quantum miracula sunt opera omnipotentiae, sunt tamen fontes ex quibus dimanavit nostra salus, et virtus sacramentorum, incarnatio est de his quæ videnda speramus in patria, quam etiam præsupponit eucharistiae sacramentum, et ideo non est similis ratio. Reducitur ergo a D. Thoma solutione ad sextum ad articulum salvatoris, et ad articulum omnipotentiae, et etiam in III, distinct. XXV, quæst. I, articulo II ad ultimum, ad articulum quo credimus sanctam Ecclesiam, quia continet sacramenta sanctificantia, quorum præcipuum est eucharistia. Et ideo in symbolo Nicæno fit mentio de sacramento baptismi tamquam de janua aliorum sacramentorum. Sapientissimus magister Soto in IV, distinct. IX, quæst. II, articulo I, reducit illud ad articulum communionis sanctorum, eo quod sacramentum istud est communionis, et unitatis, non solum cum Deo, sed etiam sanctorum inter se, juxta verba D. Pauli I ad Corinth. X: *Unus panis, et unum corpus multi sumus omnes qui de uno pane, et de uno calice participamus*: et D. Thomas in oratione sacramenti missæ ait: « Ecclesie tuæ quæsumus Domine unitatis, et pacis propitius dona concede, quæ sub oblatiis muneribus mystice designantur. »

IX. Difficultas vero in præsentibus non

modica est. Quare cum hoc divinisimum sacramentum sit difficillimum creditu, eo enim vocatur mysterium fidei, et ex altera parte sit dignissimum, utpote continens corpus Christi, et sanguinem cum divinitate realiter, et aliæ plures veritates in illo contineantur, ut quod accidentia maneant sine subjecto; quod est memoriale passionis, et mortis Christi; quod tota substantia panis convertatur in corpus Christi, etc. quare non erit ponendus specialis articulus fidei, si quidem ex difficultate, et ex speciali ratione non visi, et ex dignitate videtur quasi integrari ratio ponendi articulorum distinctionem, præcipue cum etiam fuerint errores contra sacramentum istud, ut dicit ultima replica argumenti. Ad hoc satis optime respondet magister Bagez articulo præcedenti, dubio primo ad secundum non poni specialem articulum fidei circa hoc sacramentum, eo quod circa fidem tanti mysterii satis erudiuntur fideles in actuali usu illius, tunc enim admonentur satis a sacerdotibus ut credant verum Christum Deum, et hominem integrum sicut est in cælo contineri sub illis speciebus. Potest etiam dici quod articuli primo, et principaliter proponuntur ut credantur, quamvis secundario nos ordinant ad operandum, est namque fides speculativa, et practica, et principaliter est speculativa, sacramentum vero eucharistiae primo, et principaliter ordinat nos ad operandum, et consequenter ad credendum, nam est signum practicum rei sacræ sanctificantis nos per cibationem, atque adeo primo ordinat nos ad sanctitatem recipiendam, et credendum. Ad rationem vero articuli fidei e contra se res deberet habere, quod scilicet primo, et per se ordinaret nos ad credendum, et consequenter ad operandum, nam in illis ex credibi-

litate nascitur operatio, non ex operatione credibilitas nascitur operatio, non ex operatione credibilitas, Scotus, et Durandus in IV, dist. X, quæst. I existimarunt esse specialem articulum fidei de ineffabili hoc sacramento. Cæterum falsitas hujus sententiæ non alio convenientiori modo potest ostendi, quam ostendendo quod in nullo symbolo, nec Apostolorum, nec patrum, nec Athanasii explicite continetur. Quidam autem existimant magistrum Soto fuisse hujus sententiæ. Cæterum aperte falsum testimonium illi imponunt.

X. Tertio et ultimo arguitur argumento primo D. Thomæ ut solutionem ejus explicemus: Nam illa quæ naturali lumine cognosci possunt, non debent inter fidei articulos numerari, sed Deum esse unum est notum lumine naturali, et etiam esse omnipotentem, et mundum creasse; ergo non debent inter articulos fidei numerari. Minor constat ex demonstrationibus philosophi XII metaphysicæ convincentis unam esse primam causam, et etiam ex illo D. Pauli ad Roman. I: *Invisibilia Dei a creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas*. Ex quo redarguit gentiles doctos D. Paulus, et ait inexcusabiles esse: *Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*. Superfluit igitur primus articulus fidei, cum aliquibus in ipso contentis.

XI. Respondetur omnia illa, quæ naturali lumine attingi possunt non solum non pertinere ad fidei articulum, sed nec ad simplicem veritatem fidei, cum omnia quæ ipsa proponit excedant captum naturalis luminis. Respondetur ergo ex doctrina D. Thomæ in III, dist. XXV, quæst. I, articulo II ad secundum dicentis, quod Deum esse unum, esse creatorem, et habere omnium

providentiam probari non potest naturali ratione, eo modo quo pertinent ad fidem, videlicet quod fuerit creator rerum in tempore, (nam philosophus existimavit fuisse ab æterno) quod sit præmiator bonorum operum in æterna retributione, et similiter malorum vindex, et quod sit colendus tamquam auctor donorum supernaturalium, et isto modo bene ista possunt pertinere ad fidem, et constitui specialis articulus de illis. Et hoc est quod voluit D. Thomas dicere in solutione ad primum argumentum hujus articuli quando affirmavit, quod multa per fidem tenemus de Deo, quæ naturali ratione investigare non potuerunt philosophi circa providentiam ejus, et omnipotentiam, et quod ipse solus sit colendus. Quæ verba intelligi debent necessario juxta expositionem supra traditam ex loco tertio sententiarum.

ARTICULUS V.

Explicantur ea quæ docet D. Thomas in articulo nono.

I. Inquirunt ergo D. Thomas in articulo nono hujus quæstionis, utrum veritates fidei convenienter in symbolo ponantur. Respondet conclusionem affirmativam. Pro cujus clariori notitia notandum est primo, quod hoc nomen symbolum, quod Græcum est, duo significat quantum ad præsens attinet. Primo, significat signum, quo aliqui ab aliis distinguuntur, qua ratione signum quod militibus datur in bello, quo distinguuntur amici ab inimicis vocatur symbolum, et in hac consideratione optime dicitur symbolum brevis summa credendorum, quia per hoc distinguuntur fideles ab infidelibus, quod primi credunt veritates istas, alii vero negant. Et hoc insinuatur